

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд за получаване на
образователната и научна степен „Доктор“

в професионално направление: 3.1. Социология, антропология и
науки за културата

Научна специалност: Социология

ЮЗУ „Неофит Рилски“, ФФ

Катедра „Социология“

Тема на дисертационния труд:

Модели на интеграция на мюсюлманската общност

Докторант: Владислава Георгиева Ленджова

Научен ръководител: проф. д-р Борис Манов

1. Данни за докторанта и докторантурата

Владислава Ленджова е редовен докторант към катедра „Социология“, със Заповед №43/06.01.2016 г., завършена в срок през м. януари 2019. Тя е бакалавър по социология и магистър по право от ЮЗУ „Неофит Рилски“ (2007) и по Политически маркетинг и социологически изследвания (2009). Има впечатляващо участие в проектната дейност на ЮЗУ: в 2 проекта по COST, 1 към ФНИ, 1 към Rural NEET Youth Network, 1 по Хоризонт 2020, в 2 университетски национални, 1 международен. Има следните специализации: интензивен курс Erasmus +, “Future of work: Visions and realities “(European Community Action Scheme for the mobility of University Students), проведен в Магалуф, Испания, зимно

училище организирано от Европейската младежка социологическа асоциация на тема: Politics and Policies: East Europe and Traces of the past, Благоевград и курс по качествени методи в Социологията в рамките на граждански образователен проект Erasmus +, проведен от Централно Европейски Университет, Будапеща, Унгария. Владислава Ленджова има 5 публикации по темата на дисертацията (една в Web of Science и една в международен сборник на Университета в Белград). Тя активно участва в национални и международни конференции, както и в административната дейност на катедра „Социология“, а от 2017г. е постоянен член на Европейската социологическа асоциация, с направления: Социология на миграцията; Етноси, расизъм и антисемитизъм; Социология на религията.

Ориентацията на дисертацията към социологически и социални аспекти на моделите за интеграция, е свързана със социално философската и ценностната ориентация на Философски факултет и Катедра „Социология“.

Съгласно изискванията за докторантура Владислава Ленджова е положила необходимите изпити: Обща социология, Социология на религията, Религия и политика, Английски език, Подготовка и управление на проекти и има необходимият брой кредити, за да бъде допуснато до защита.

2. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд се състои от обширен увод, в който са формулирани основни понятия, актуалност и значимост на изследвания проблем, методология, авторска теза, задачи и цели, изложение на структурата на труда, реализиран в три глави и заключение, в общ обем от 162 страници, от тях – 148 страници, 4 фигури, 2 таблици и приложение Въпросник за дълбочинно интервю. Използвани са 131 заглавия, от които 66 на кирилица, 65 на латиница.

Авторефератът е в обем от 40 страници, пресъздаващ адекватно съдържанието на труда.

Темата на дисертационния труд е обвързана с особено актуалния проблем за моделите на интеграция на мюсюлманите, които нарушават „цивизационния комфорт“ и хомогенност на приемащите ги общества и с възприятията за исляма и мюсюлманите в Европа и България, на фона на протичащите с различен интензитет социални процеси. Поставеният проблем е пряко свързан с процесите на асимилация (довели до криза на републиканския

модел и провал на тази политика) и с идеологията и практиката на мултикултурализма, анализирани през призмата на бежанските кризи и миграционни вълни, които тотално промениха оценките и отношението към тях. Има рефлексия и върху изчезналата дискретно, но методично последователно от българския политически дискурс, тема за „българския етнически модел“, като нещо универсално и исторически утвърдено. Оттук съвсем релевантни са направените изводи за необходимост от търсене и намиране на нов и отговарящ на реалностите модел на интеграция на мюсюлманските общности в Европейския съюз и съвременния свят и предложеният като възможен работещ модел модифициран вариант на българския модел на интеграция на мюсюлманската общност в два плана, търсейки нов наратив за това как по-добре да живеем заедно в Европа.

Като важна характеристика за успешен модел на интеграция е изведено гражданството и солидарността, породена от принадлежността към мюсюлманската общност в България, която освен на исляма, като единна религия, се опира и на произтичащото от исляма светоусещане по отношение както на отделния човек, така и на общността като цяло и задава уникалността на българския модел.

Самото формулиране на темата и предмета на изследване е специфичен и дава възможност на докторанта да предложи собствен изследователски прочит и принос.

3. Научни приноси на докторанта

Бих искала да очертая специфичните научни приноси:

1. Предложената концепция за изработване на нов интеграционен модел, като модифициран вариант на българския модел за мюсюлманска общност, на основата както на сравнителния анализ, така и на данните от осъществено авторско социологическо изследване, позволява да третираме ислямската идентичност като неотменна част от европейската култура (като контрапункт на идеята за Европа като политически проект, чиято цел е да изведе специфична европейска идентичност), което ще ни позволи цялостна визия за мюсюлманския свят като „единство от противоположности“ и да формираме отношение към всяка една мюсюлманска страна, отчитайки принадлежността ѝ към ислямската цивилизация. Това дава възможност, в разрез със съвременните процеси на фрагментация и противопоставяне вътре в исляма и конструиране на нови идентичности, да се зададе

алтернативно виждане за ислямския свят като единно религиозно-културно и идеологическо пространство, като общността на Аллах.

2. Направеното сравнително изследване на три модела на интеграция (асимиляция, мултикултурализъм, етно-религиозен), налага необходимостта от търсене и намиране на нов, отговарящ на реалностите модел на интеграция на мюсюлманските общности. Докторантката умело проследява и анализира сложната съвкупност от фактори, очертавайки предизвикателствата пред държавите, които трябва да интегрират мюсюлмани на своята територия, като поставя акцент върху влиянието на религиозните идеи и ценности на ислямската религия върху интегрирането на представителите на мюсюлманската общност в съвременните общества, с което засяга и големият дебат за съвместимост на исляма с демокрацията и секуларните ценности. Както тя правилно е посочила в ислямския свят религията обхваща всички сфери на социалния живот – от политика до всекидневие, в мюсюлманския свят тече процес на секуларизация на държавата и институциите, без това да засяга социума, който не може да съществува извън религията. Обективно на преден план е изведена етническата идентичност и съществуващият етно-модел в България (“приложените политики и законодателство са насочени към етническата общност, чиито представители са родени и живеят в България“), доколкото ислямската идентичност е силна именно етнически. Проследена исторически е връзката между европейската национална идентичност и религиозната принадлежност като маркер за идентификация, която е свързана с различните християнски деноминации, като пример е разгледано протестантството в Англия, което предполага съответно и ексклузивистки подход към исляма.

3. Научно-приложният характер на дисертационния труд, включващ собствено емпирично изследване на територията на Западните Родопи и Пирин. Проведено е качествено изследване, с цялата гама от съпътстващи трудности при подобни теренни изследвания имащи за респонденти представители на мюсюлманската общност. Обобщена и анализирана е информацията от проведените дълбочинни интервюта (с. Рибново, Лъжница и Слащен), като е използван метода анализ на съдържание. Резултатите от терена могат да се ползват като информационна база за последващи социалнополитически и научни изследвания.

4. Направеното теренно изследване позволява да се приложи онтологичен и епистемологичен подход при дефиниране на идентичността като „динамичен конструкт“, който може да се предефинира под влияние промените на социалната среда и води до преосмисляне на съществуващите модели за интеграция.

Изключително добро впечатление прави коректното позоваване на български изследователи по изследваните проблеми, както и включеният вторичен анализ на количествени данни от други изследователски колективи. Също така искам да отбележа и коректното използване на „българи мюсюлмани“ по отношение на помаците, като общност със специфична историческа съдба.

Препоръката ми е при бъдещи изследвания да се използва по-общото разделение в исляма на сунити и шиити, а в скоби да се прецизират съответните поднаправления характерни, както за исляма, така и за съответната страна. В бъдещи разработки да се изследват и причините за несъвместимост на Европа и мюсюлманите – дали това е проблем само на Европа или на самия ислям?

Имам и конкретен въпрос - мюсюлманската общност хомогенна ли е?

Заклучение:

За времето на своето обучение докторантката е придобила задълбочени познания, обогатила е категориалния си апарат и умело е съчетала социология и философия, чрез интердисциплинарен анализ на различните европейски и български интеграционни модели, което дава нужните достойнства на този дисертационен труд.

Уверено давам своята положителна оценка за присъждане на научната и образователна степен „Доктор“ на Владислава Ленджова, по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

14 юни 2019

София

доц. д.ф.н Богдана Тодорова